# A zsidókérdés Lengyelországban

**Írta: FRANCISZEK BUJAK, a krakkói egyetem professzora**

**PÁRIZS 1919**

Tartalom



## Miért lett a zsidókérdés mára idõszerû?

A lengyel állam megalakulásánál fölmerült kérdések között a legaggasztóbb a zsidókérdés. A nehézség három tényezõ miatt áll fönn:

1) A lengyel állam területén levõ nagyarányú zsidó népesség aránya.

2) a zsidó nemzeti szellem fejlõdése, mely fõleg a lengyel területeken élõ zsidókra alapul és szellemi aktivitásaik hatásossága.

3). A zsidók nagy szerepe a világpolitikában, melynek oka rendkívüli aktivitásuk, és különösen rendkívüli szerepük miatt a gazdasági életben és a sajtóban

Kihasználták a dolgok állásának szervezõdését, melyek egész Kelet- és Középeurópában elõálltak, azon erõlködtek, hogy a maguk számára a lehetõ legjobb körülményeket vívják ki mind gazdasági, mind politikai téren.

## I. Hogy állt elõ a dolgok mai állása?

Zsidó bevándorlás Lengyelországba.

Már a történelem elsõ századaiban voltak zsidók Lengyelországban, de nem nagy számban a XI. század elõtt, és valószínûleg elsõsorban utazó kereskedõkként, karavánok szervezõiként és résztvevõiként. A XIV és XV század körül az elnyomás, pogromok és kiutasítás következtében Csehországban, Németországban és a pireneusi félszigeten a zsidók elkezdtek Lengyelországba bevándorolni. Nem hoztak vagyont magukkal, mert többnyire nem volt nekik, de egy németszerû nyelvet használtak, melyet a keleti zsidóktól vettek át. Mert jellemzõ a zsidókra, hogy azokban az országokban, ahol a legkevésbé

kedvelik õket, veszik át a kultúrát, és azt továbbviszik idegen országokba. Ez volt az eset a spanyolországi és németországi zsidókkal a középkorban, és most az oroszországi zsidókkal.

Zsidók a németesítés elõfutárai Lengyelországban.

Míg az a jelentõs számú német, akik a lengyel városokban és falvakban letelepedett, teljesen ellengyelesedett a XV és XVI században, a zsidók a németesítés úttörõi maradtak a nyelv és gazdasági kapcsolatok terén. Nagyban járultak hozzá a német ipar és kereskedelem fejlesztéséhez, mikor tömegesen utazgattak Lengyelországból német áruk behozatala céljából Breslauba, Lipcsébe, Frankfurtba és más városokba.

Jólétük gazdasági alapja Lengyelországban.

A kereskedelem, uzsora és bizonyos mértékû kézmûvesség mellett létalapjuk a vámszedés és más állami kötelezettségek beszedése volt, résztvettek az államirányításban és mint vendéglõsök, boltosok és a nagybirtokosok intézõi tevékenykedtek. Lengyelország soha nem utasította ki õket, soha nem kobozta el tulajdonukat, ami miatt a zsidók paradicsoma címet kapta meg (paradisus judaeorum), 1. jegyzet. Ha Lengyelországban zsidó pogromok voltak, a lengyelek éppen úgy szenvedtek ezektõl, mert ezeket a kozák és ukrán parasztok tartották, akik lemészárolták õket és szétverték ingatlanjaikat.

A jogi alapok.

Lengyelországi helyzetük jogi alapját tekintve figyelembe kell venni azt az 1264-ben nekik adományozott elõjoggyûjteményt, melyet Kaliszi Boleslas hercegtõl kaptak, és azután az egész lengyel állam területére Nagy Kazimirtól (1334, 1364, 1367). Teljes biztonságot garantált nekik., és a pénzkeresés lehetõségét. Már a XIV. században zsidó vallási közösségek alakultak (kahalok), melyek teljes autonómiát élveztek. E közösségek választott vezetõi vallási, oktatási és jótékonysági ügyekkel foglalkoztak, zsidók közti vitás ügyekben ítélkeztek a talmud elõírásai szerint, Míg a zsidók és keresztények közti vitás ügyeknél a vajdaságok és a király képviselõi bíráskodtak. A XVI. század utolsó negyedében a zsidó autonómia magasabbfokú szervei is megalakultak: zsidó parlamentek, melyeket "waad"-nak neveztek, melyekben a kahal választott képviselõi foglaltak helyet. Ezeket a waadokat minden évben megtartották, és ezek irányították a zsidók belsõ életét, osztották el az állami adókat és képviselték a zsidókat az állami ügyekben. Ez az intézmény 1764-ig fönnállt, amikor megszûnt a zsidó vezetõség túlkapásai miatt ami nagy elégedettséget szült a zsidó tömegekben.

A középkori elv, mely a zsidókat szociális osztálynak és az államot szervezett osztályok gyülekezetének, el kellett, hogy tûnjön, mert Lengyelország modern állammá vált.

A zsidó népesség szaporodása.

A XVI. század végén Lengyelországban kb. 100 ezer zsidó volt a lakosság 3.5 %-a, 1676-re számuk 200 ezerre nõtt, 1766-ra 626 ezerre és Lengyelország második fölosztása idején, amikor Lengyelország területe csökkent, számuk már 900 ezerre rúgott (a lakosság 10.2%-a); ennek oka részben az volt, hogy a porosz és osztrák kormány elüldözte a legszegényebb zsidókat az elfoglalt lengyel területekrõl. Nem csoda, hogy az elszegényedett ország képtelen volt ilyen nagyszámú zsidót eltartani; következésképpen a zsidók anyagi helyzetének javítása és állampolgárrá fogadásának kérdése megfordult a

vezetõ lengyel politikusok fejében a közösség utolsó éveiben, de az utolsó felosztás miatt nem lehetett mélyebb reformokat kivitelezni.

A felosztó hatalmak alatti helyzet.

A fölosztás után a zsidó kérdés teljesen az idegen erõk kezében volt. Poroszország, Ausztria és Oroszország elvette addig élvezett formális jogaikat és megpróbált tõlük a lehetõségekhez képest megszabadulni, a lengyelek a kérdésben csak a varsói hercegségben, a kongresszusi királyságban és késõbb Galíciában tudtak állást foglalni.

A lengyel álláspont a fölosztások után.

A varsói hercegség kormánya elhatározta, hogy a zsidókat teljesen egyenjogúsítja az alkotmány értelmében. Maguk a zsidók meg akarták akadályozni ennek a tervnek a végrehajtását; ezek fõképpen a haszidok voltak, egy erõteljesen hagyományaihoz ragaszkodó szekta, mely ebben az idõben erõteljesen terjedt. Attól félt, hogy a zsidók összekeverednek a keresztény lakossággal, és beolvadnak közéjük. Késõbb a kongresszusi királyság komolyan foglalkozott a zsidókérdéssel, de nem volt ideje komoly reformok keresztülvitelére. Mikor a lengyelek rövid ideig visszakapták önrendelkezésüket Wielopolski márki uralma alatt, az elsõ reform a zsidók teljes egyenjogúsítása volt 1862-ben.

Poznanban a helyi parlament szintén egyenlõ jogokat adott a zsidóknak 1847-ben.

Ugyanebben a kérdésben az osztrák parlamentben is szavaztak a lengyelek, majd a Lwówi nemzetgyûlésen 1868-ban elrendelték a határozat kivitelezését Galícia területén.

Poroszország rendeletet adott ki a zsidók letelepedésének meggátlására és azok kiutasítására.

Így toleráns hagyományaik alapján, mely társadalmuk szervezésében mindig jellemezte õket, a lengyelek mindig elismerték a jogegyenlõséget, mikor erre lehetõségük volt a felosztások után.

Messzemenõ szociális változások és lényeges gazdasági elõrejutást eredményezett az uralkodó liberális politika, mely hozzájárult a jóléthez és a zsidó lakosság növekedéséhez a lengyel vidéken. Továbbá két politikai esemény mesterségesen hozott zsidó tömegeket Lengyelországba. A porosz kormány 1885 március 26-án rendeletet adott ki, mely Poroszországból nemcsak a lengyeleket utasította ki, de az eredetileg Ausztriából vagy Oroszországból jövõ zsidókat is, akiknek nem volt meg a porosz állampolgárságuk, megtiltva nekik a letelepedést Poroszországban, hacsak nem volt különleges engedélyük erre. Ez a rendelkezés fékezte a zsidó bevándorlást Németországba.

A zsidó letelepedés korlátai Oroszországban

Hamarosan ezután az Orosz Birodalom is hasonló módszereket vetett be (az ún. Ignatyev szabályokat) hogy Oroszország megszabaduljon a zsidó elemtõl, melynek hatására Lengyelországba özönlöttek, és így az ún. települési határt állapították meg, amely mögött zsidók nem telepedhettek le. Ez a vonal körülbelül a korábbi lengyel államszövetség nyugati határa volt, beleértve a déli területeket. Az oroszországi zsidó település területe magában foglalta mind a 945 ezer négyzetkilométert.

A második zsidóellenes fokozat a XX. század elsõ felére tehetõ, amikor a konzervatív szervezetek (az úgynevezett igazi orosz emberek) általi propaganda és a pogromok hatására, melyet bizonyos mértékig az orosz hatóságok is támogattak, aminek hatására az úgynevezett nyugati területekrõl a zsidók fokozatosan Lengyelország és más külföldi államok felé vonultak.

Lengyelországban ezek a kiutasított zsidók az orosz politika kitûnõ eszközei voltak; növelték azoknak az elemeknek a számát, akik az orosz államot támogatták, így Lengyelország és Oroszország egyesülését támogatták, és tovább erõsítették a zsidó elkülönülést, akadályozva a lengyel nemzeti célok elérését.

## II. A dolgok jelenlegi állása.

### 1. A zsidók száma.

Mint az elõzõ fejezet megmutatja, az oroszországi zsidókat mesterségesen tolták át lengyel területre.

Az 1910-es hivatalos statisztika a következõket mutatja az izraelitákról:

| terület | zsidó lakosság | arány %-ban |
|---|---|---|
| Szilézia | 18,217 | 0.8 |
| Poznan | 26,486 | 1.3 |
| Nyugatporoszország | 13,813 | 0.8 |
| Olsztyn (Keletporoszország) | 2,587 | 0.5 |
| Poroszország lengyellakta részei összesen | 61,103 | 0.9 |
| Teschen, Szilézia | 19,900 | 2.6 |
| Galicia | 872,975 | 10.9 |
| Ausztria részeiben | 883,875 | 10.5 |
| Kongresszusi Lengyelország | 1,770,000 | 14.6 |
| Litvánia és Fehér Ruténia | 1,770,000 | 14.1 |
| Ruténia (3 délkeleti megye) | 1,520,000 | 12.5 |
| Az oroszországi lengyel provinciákban | 5,060,000 | 13.7 |

Ezekben a számokban szerepel 1,920,000 zsidó, akik olyan területeken laknak, melyre Lengyelország nem támaszt igényt, ezek Kovno, Witebsk, Mohylow, Kiew valamint Suvalki, Wilno, Volhynia és Podolia.

Az orosz statisztika pontatlansága.

A szabad Lengyelországban lakó zsidók teljes száma az 1910 és 1911-es statisztika szerint 4,085,000, melybõl 3,140,000 Lengyelország oroszországi részén lakott. Valójában azonban a Kongresszusi Lengyelországban és az Orosz Birodalomhoz tartozó területen akkor nem érte el a zsidók száma a fentit. Valójában az orosz statisztika igen pontatlan volt, nem alapult az egyetlen 1896-es népszámlálásra, hanem a lakosság mozgására.

1897-ben a zsidók száma:

| terület | zsidó lakosság | arány %-ban |
|---|---|---|
| Kongresszusi Lengyelország | 1,321,100 | 14 |
| Litvánia és in Fehér Ruténia | 1,422,400 | 14.1 |
| Összesen | 3,943,600 | |

Természetes növekedés

Mivel egész Oroszországban a zsidók száma akkor 5,110,500 volt, föltehetõ, hogy az oroszországi zsidók 77.1%-a a volt lengyel államközösségben (Kievet beleértve) lakott, és 26%-uk lakott a Kongresszusi Lengyelországban. A zsidók növekedési aránya a hivatalos statisztika szerint az Orosz Birodalomban (kivéve a Kongresszusi Lengyelországot) 1.8% volt, Lengyelországban (1904) 1.76% és 1906 - 1908 1.31% volt.

Ha 1.8%-osnak tekintenénk a zsidók szaporodását a lengyel területeken 1897-tõl a háborúig, ami túlzás lenne, tekintve az utóbbi évek születéscsökkenését, az évi növekedés 71,000-et adna, melybõl 23,800 Lengyelországra esne.

Zsidó bevándorlás Oroszországból.

Míg 1897-8-tól 1910-11-ig a zsidó bevándorlás az Egyesült Államokba Oroszországból 858,226 fõ volt, melyek legalább 80%-a Lengyelországból származott, nem kétséges, hogy a többi területeken is voltak zsidó vándorlások. Évente 49,000 zsidó hagyta el a lengyel területeket és telepedett meg az Egyesült Államokban, míg bevándorlások a többi területekre (Anglia, Kanada, Franciaország, Belgium, Afrika, Palesztina) 12,000 volt. Így számuk évente 61 ezerrel csökkent, tehát a növekedés nem lehetett nagyobb kb évi 10 ezernél. 1911-12 és 1913-14 között 237,060 zsidó hagyta el Oroszországot, azaz évente 79,020, más szavakkal számuk csökkenése kivándorlás miatt lényegesen nagyobb volt, mint természetes szaporodásuk, még a legoptimistább szemmel is nézve.

Az 1897-es népszámlálás és 1910 között a zsidók számában 449,000 a különbség, és ez évi 45,500-nyi szaporodásnak felel meg, amely majdnem 250%-al nagyobb, mint a zsidók tényleges szaporodása a teljes lengyel területen. Nem kétséges, hogy sok zsidó érkezett Lengyelországba más területeirõl, de másfelõl kivándorlásuk jelentõs volt, pl. 1909-ben õk tették ki az oroszországi zsidó kivándorlók 25%-át.

A zsidó ügyek állása.

Az 1916-os népszámlálás az osztrák megszállás alatt álló lengyel tartományokban a zsidók számát 397,503-nak adja meg, azaz 14%-al kevesebbnek, mint az orosz hatóságok adatai 1910-ben. 1897 januárjától 1916 októberéig a zsidók számának növekedése ott csak 45,738 volt, azaz évi 0.66% és összesen 13%.

A teljes Lengyel Királyságban a zsidók számát csak töredékes jegyzetek alapján lehet megállapítani, tekintve a német megszállás alatt álló lengyel részeket, melyek kisebb számú zsidót mutatnak ki, mint a teljes számítás, és a háború elõtti zsidó bevándorlást tekintve azokról a területekrõl, melyeket késõbb németek foglaltak el: Suwalki, Lomza, Plock, Siedlce. Annak ellenére, hogy Varsóban és Lódzban számuk növekedett, az egész Lengyel Királyságban számuk 1916-ban 1,490,000 Ez azt jelenti, hogy 1897 óta számuk 169,000-el nõtt, évente 8,700-al. Ezért a fentiek eredménye az, hogy Litvánia, Fehér Ruténia és Ruténia területén a zsidó lakosság növekedése nem lényeges, és arányuk, mely jelentõsen megnövekedett, idõközben csökkenõ. A népszámlálásból nyert töredékek, melyeket a német katonai hatóságok rendeltek el Litvániában és Fehér Ruténiában, a zsidó lakosság lényeges csökkenését mutatják (pl. Kovno megyében a zsidók 1897-ben 13.7%-ot tettek ki, és az 1910-es orosz statisztika szerint 16%-ot, míg 1916-ban csupán 5.4%-ot.

Zsidó vándorlás a háború alatt.

A háború alatt a tengerentúli vándorlás helyett tömegek vándoroltak el Oroszországból, elsõsorban hadi körülmények miatt, és másodsorban az 1915-ös települési korlátozások megszûnése miatt. Jelenleg a lengyel területen élõ zsidók száma nem haladja meg az 1987-es állapotot, sõt esetleg kisebb annál.

Szintén valószínû, hogy a zsidó népesség aránya Galiciában, mely 1890 óta lassan csökken, annyira lecsökkent az osztrák tartományokba való jelentõs vándorlás miatt, hogy 1910 óta nem növekedett. 1881 és 1910 között 236,504 zsidó vándorolt Galiciából az Egyesült Államokba. Emellett más területekre, különösen Bécsbe, a Morvaországi Ostravába és Budapestre.

Ugyanilyen arányban csökkent a múlt évtizedekben a német igazgatás alatti lengyel tartományokban élõ zsidók száma 1910 óta, így a mostani szám 52,000-re becsülhetõ.

Egészében tudományosan bizonyított, hogy jelenleg (1919) a lengyel területeken élõ zsidók száma ugyanakkora mint 1897-ben (viszonyítva 1910-hez), és hogy arányuk kisebb. Eloszlásuk a következõ:

| terület | zsidó lakosság |
| --- | --- |
| Poroszország lengyellakta részei | 52,000 |
| Lengyel Királyság | 1,430,000 |
| Oroszország többi Lengyelországi részein | 2,620,000 |
| Összesen | 4,986,000 |

Ebbõl a lengyel királyság által igényelt területen számuk 3,520,000.

## 2. Mi a zsidók foglalkozása?

Zsidók falun és városokban

Az orosz törvény szerint zsidók csak kivételes esetekben lakhattak falun. Így Lengyelországban a zsidók 13.5%-a lakik vidéken, a vidéki lakosság 2.7%-a, és 86.5% tért

vissza a városokba, azok 38%-a. A két legnagyobb városban, Varsóban és Lódzban a teljes lakosság 24%-a zsidó, noha nem volt letelepülésükre tiltás, és a zsidók évszázadok óta így éltek, csak 5%-át adták a vidéki és 34%-át a városi lakosságnak.

Gettó.

Régen Nyugateurópában az állami hatóságok a zsidókat arra kötelezték, hogy a zsidónegyedben lakjanak, az úgynevezett gettóban. Manapság maguk a zsidók akarnak gettóban lakni, sõt újakat szerveznek, mint pl. New-Yorkban. Ez bizonyítja, hogy a vallási és társadalmi élet elkülönített területeinek szervezése a zsidóknak mélyen ülõ igénye és nem az elnyomás következménye.

Foglalkozások

A foglalkozási statisztika adja a gazdasági és társadalmi helyzet legfõbb alapját, melyet a zsidók foglalnak el egy adott országban. Az 1987-es orosz és az 1910-es osztrák népszámlálás adatai:

| foglalkozás | Oroszország | Galicia |
|---|---|---|
| Mezõgazdaság | 3.55% | 14% |
| Ipar | 35.43% | 24% |
| Szállítás | 3.18% | 4.1% |
| Kereskedelem | 38.65% | 46.3% |
| Házi szolgálat | 6.61% | 3.8% |
| Iroda és szabadfoglalkozás | 5.22% | 4.9% |
| Foglalkozás nélküli | 5.49% | 7.5% |
| Katonaság | 1.07% | 0.9% |

A Kongresszusi Lengyelországban.

A zsidók foglalkozási jelenlétének feltételei kissé különböznek az oroszországiakétól. Kevésbé vannak jelen a mezõgazdaságban (2.33%), többen a házi szolgálatoknál (8.1%), a hivatali és szabadfoglalkozásoknál ugyanaz az arány, és többen vannak köztük foglalkozás nélküliek (6.56%). A különbség sokkal nagyobb, ha az oroszországi zsidókat a galiciai zsidókkal hasonlítjuk össze. Az utóbbiak közül sokan tevékenyek a mezõgazdaságban (mint ingatlantulajdonosok, bérlõk, erdészek és favágók a nagy faipari vállalkozásoknál); sokkal kisebb számban élnek ipari és háztartási szolgáltatásokból, míg nagyon sokuk foglalkozás nélküli (ezek legtöbbje ideiglenes kereskedésbõl és nyilvános jótékonyságból él).

Zsidók a mezõgazdaságban.

A 18.987 galicai zsidó közül, aki mezõgazdasággal foglalkozott, 533 nagybirtokos 301 616 hektárnyi földdel, és kb. 2,000 kisebb nagyobb ingatlanok bérlõi, a többi zsidó paraszt, akik csak ideiglenesen foglalkoznak mezõgazdasággal. A Lengyel Királyságban csak 2,509 zsidó család él földmûvelésbõl, ezek 13,500 hektáron dolgoznak.

Zsidók az iparban.

A Lengyel Királyság és a többi lengyel terület iparában a zsidók nagyon jelentõs szerepet játszanak. Legtöbbjük egyszerû kisiparos, néhányuk segédeket is foglalkoztat. az iparban foglalkoztatott 500,986 személy közül 259,396 személy alkalmazott, 140,598 munkás, 101,062 gyakornok, emellett 46,313 ipari munkás. A zsidók elsõsorban a ruhaiparban dolgoznak (szabó, cipész), mely az iparban dolgozó zsidók 45.5%-ára igaz. Ezután következnek a szolgáltatásokban dolgozó zsidók (8.7%), mint a pékek, mészárosok, cukrászok, 8%-uk épületfakereskedelmi alkalmazott, 7.8% a bádogiparban, 6.5% a textiliparban. Összehasonlítva a gyárakkal, a kézmûiparban nyüzsögnek a zsidók. A ruhaiparban 51.4% a zsidó, a papír és feldolgozóiparban 59%, a dohányiparban 79%. Kézmûves iparuk jobban képes termékeket elõállítani Lengyelország elmaradottabb részein és Ruténiában, a vásárokon és piacokon. A kézmûvességgel sokszor jár együtt a kiskereskedés.

Az 1987-es statisztika mutatja, hogy:

A Kongresszusi Lengyelországban a zsidók tulajdona 1,416 gyár, az összes 33.6%-a 43,011 azaz 17.5%-nyi munkással.
Litvániában és Fehér Ruténiában 1,402 vagy 51%-a a gyáraknak 30,105 vagy 58% munkással.
Ruténiában 913 vagy 34%-a a gyáraknak 23,969 vagy 27%-nyi munkással.

Lengyelországban ezeknek a vállalkozásoknak nagy százaléka magánvállalat, és bedolgozókat foglalkoztat. Az iparban dolgozó zsidók kis százalékának oka szabbatjuk és forradalmi beállítottságuk (gyakori sztrájkok).

Galiciában az ipari zsidók 43%-a a ruhaiparban,21%-a az élelmiszeriparban, 8%-a az épületfakereskedelemben, 6%-a a fémiparban, 6%-a az építõiparban, 4%-a a papíriparban dolgozik. Itt a kézmûipar foglalkoztatja a zsidók legnagyobb részét, és nagyon megosztott (43% független dolgozó, 34% munkás, 9% gyakornok), és nem becsülik õket sokra, még a cionisták sem, mert nem elég termelékenyen dolgoznak. Ha arra gondolunk, hogy ezek nem szívesen alkalmaznak újításokat a termelés javítására és ellenzik a szövetkezeti formákat, megértjük, hogy ezeknek a munkásoknak a helyzete egyre kevésbé kielégítõ.

Zsidók a kereskedelemben.

Társadalmi foglalkozásuk fõ területe a kereskedelem. Oroszországban majdnem a zsidók fele (46%) foglalkozik kereskedelemmel, mezõgazdasági termékek, állat és gabonakereskedelemmel, egyötödük vegyeskereskedelemmel.

A Kongresszusi Lengyelországban sokat közülük a gabonakereskedelemben találunk, a bõr és szõrmekereskedelemben (a kereskedõk 93-94%-a ezekben az ágakban dolgozik), az állatkereskedelemben, a tejiparban, anyag és gépiparban, alkoholkereskedelemben (itt a zsidók aránya 80 és 90% között mozog). Különösen fontos közvetítõ szerepük Lengyelország ipara és az európai és ázsiai Oroszország között. Galiciában a kereskedelemben tevékeny zsidók 1910-ben 150,660 volt, ezek 80%-a árukereskedõ, 18.6%-a vendéglõs, és a többi pénzkölcsönzõ. A galicia kereskedõk 87%-a zsidó, a vendéglõsöké 76%. A zsidó pénzkereskedelem gyakran hitelszövetkezet jellegû (hitelbankok, mint a Schultze Delitsch rendszer); az intézetek tagjai parasztok, de tulajdonosaik zsidó családok, akik kizárólagos jelleggel dolgoznak ezek irodáiban.

Galiciában 1912-ben 912 ilyen hitelbank volt.

A galiciai statisztika a szabadfoglalkozásokat illetõen a háború elõtt azt mutatta, hogy 1531 ügyvédbõl 984 zsidó (68%), és 1,464 orvosból 411 zsidó (30%). Ez nagyon egészségtelen társadalmi viszonyokra utal. Nem kevésbé számosan képviseltek a zsidók az oroszországi ügyvédek között; Az odesszai kerületben az ügyvédek 49%-a zsidó, Litvániában 34%-uk.

A zsidó kereskedelem jellemzõje a tõkehiány és a hitellel való dolgozás, melynek eredménye gyakran elkerülhetetlen árnövekedés és másfelõl gyakori csõdök. Kereskedelmük másik jele a szétszórtság, mely nagyon erõs konkurenciaharchoz vezet és megnehezíti a munkavállalók megélhetését szakmai hatásosságuk ellenére, és rendkívüli mértékben kényszeríti õket a gazdasági viszonyokhoz való illeszkedéshez.

A dolgozó zsidók eloszlásának általános jellege.

Egészében e zsidók foglalkozásilag más módon helyezkednek el, mint a keresztények. Szakmai különbségük nem jelentõs, olyan osztályt képezve, mely a városokra koncentrál, mert túl nagyszámú az ország egészének gazdasági fejlõdéshez mérve. Következésképpen noha nagyszámúak, a zsidók nem képviselnek teljes és független gazdasági és társadalmi testet, de teljes mértékben függenek a még nagyobb számú õket körülvevõ keresztény lakosságtól, és fõleg attól, hogy ez a népcsoport eleget termel és fogyaszt-e,és így lehetõvé teszi a a temérdek kereskedõ megélhetését, és attól, hogy ez a réteg nem ellenséges-e, és gazdasági kapcsolatokra lép-e velük.

## 3. A zsidók és a lengyel társadalom kapcsolatának általános szempontjai.

Nyugati és keleti, vagy úgynevezett lengyel zsidók.

Ellentétben a nyugateurópai zsidókkal, a lengyelországi zsidók még felületesen sem próbálnak hasonulni a lengyel lakossággal, így, ennek a különbségnek a meghatározására ezeket keleti zsidóknak vagy "lengyel zsidóknak" nevezték. Sok mélyen ülõ jellemzõjük van, melyet néhány zsidó író leírt, például a németországi Werner Sombart, akivel következõ megjegyzéseivel egyetértünk:

A vallás Jehova és az izraeliták közti megegyezésen alapul, és a sokféle szabály és tiltás szigorú betartásában, mely a zsidók magasabbrendûségi érzését vonta maga után, és elkülönülésüket minden nemzsidótól, vagy idegentõl, "gojtól". Saját törvényeik és másféle erkölcs által vezetve, melyeket szent könyveik írnak le, a zsidók elkülönülnek és nem engedik meg a keresztényeknek, hogy részt vegyenek életükben, régebben gettókban elrejtõzködve. Ezzel szemben csekély részük, a haladóak kíváncsian és tolakodóan akarnak résztvenni a társadalmi életben, és azt befolyásolni.

Ortodox és haszidi zsidók.

Az ortodox zsidók egyetlen életcélja vallásuk tanulmányozása. Gyermekkorukban a héder, vagy elemi iskolákban tanítják õket. Ez a vallás teológiai és jogi könyvekben van leírva, melyek a tórát, vagy Mózes öt könyvét kommentálják és támogatják. és a héderekben ez

az egyetlen dolog, amit a gyerekek tanulnak. Tanulmányaik következõ foka a talmudi tóraiskolák, vagy magániskolák, ha azokat meg tudják fizetni.

A lengyel zsidók nagy tömegeit az ortodoxok teszik ki, de nagy tömegben vannak köztük "lelkes" vagy haszidi zsidók, akik nagy szerepet játszanak sok zsidó településen.

Külsejük.

Fizikai (antropológiai) megjelenésük mellett könnyebben megkülönböztethetõek ruháikról és szakáll- és hajviseletükrõl, melyekhez csökönyösen ragaszkodnak vallási okokból, és a helyi általános véleménnyel szemben ebbõl a szempontból eltérnek az általános európai szokásoktól ezen a téren.Csak akkor változtatnak ezen, ha elhagyják a lengyel területeket hogy máshol telepedjenek le.

Nyelvük.

Lengyelországban egy németbõl származó dialektust beszélnek, melyben szláv és héber szavak is vannak (jiddis), és azt többnyire héber ábécével írják. A nyugati határ közelében élõ iskolázottabb zsidók németül beszélnek, a jiddist csak szláv, román és angolszász országokban használják. Az utóbbi évtizedekben ez a dialektus, mely három fõ részbõl áll (lengyel, litván és délrutén), fokozatosan irodalmi nyelvvé válik, melyek sok újság, folyóirat és színház használ. Ezen kívül van zsidó irodalom német, orosz, héber és lengyel nyelven is.

Szerepük a gazdasági életben.

Ezekkel a nemzeti vonásokkal szoros kapcsolatban áll szerepük a gazdasági életben. Szétszórtságuk nagyobb területeken a legjobb lehetõséget kínálja a kereskedelemre. Kapcsolataik a többi zsidókkal és közös dialektusuk, mely nem érthetõ a helyi lakosság számára jelentõs elõnyöket nyújt számukra a kereskedelmi kapcsolatokban, és megalapítja kereskedelmi kapcsolataikat a szomszéd országokkal; a zsidók képesek a lengyel piacot német és osztrák termékekkel elárasztani, így nagymértékben gátolva a lengyel ipar kibontakozását, és a lengyel kultúra fejlõdését.

A zsidók a kapitalista szellem tipikus képviselõi, azaz a korlátlan és szabályozatlan pénzsóvárságé. maguk elsõsorban olyan vállalkozásokkal foglalkoznak, melyekben ötletesség és ravaszságnak nagyobb szerepe van mint a tõkének és a testi munkának, és amellett olyan tiszteletreméltó szolgálgatásokkal, mint az orvosi hivatás, és olyan megvetendõekkel, mint a fehér rabszolgákkal való kereskedelem. Közvetítés és kereskedelem, a hírszolgálat és újságírás is olyan területek, melyeket uralnak.

A zsidók és a helyi lakosság ellentéte.

Mivel idegenek a társadalomban, sokkal könnyebben alkalmaznak gátlástalan kereskedelmi módszereket a gazdaságilag szegényebb népességgel szemben.

Részletes bizonyítás nélkül elég itt hivatkozni az 1902-es keletgaliciai mezõgazdasági sztrájkot, mely a zsidó visszaélések miatt jött létre; a gazdaságok több mint 3/4-e, mely részt vett a sztrájkban, zsidó kézben volt, vagy tulajdonukban, vagy bérelték. A romániai 1907-es mezõgazdasági zavarok szintén a parasztok zsidó elnyomása miatt törtek ki.

Ennek következtében zavarok és vetélkedés jön létre, nem faji jellegû, hanem olyan ellentét, mely a tulajdonos és a munkás ellentétével hasonlítható össze.

A keresztény lakosság és a zsidók közti ellentét Lengyelországban elsõsorban a kis földmûvesek és a kereskedelmi közvetítõk között vehetõ észre.

A termelõ és a fogyasztó közti barátságtalan szellem, különösen pénzügyekben ma sok követõre talál a latin mondás szellemében: "mercator sine pec−camine vix esse potest". Lengyelországban a zsidó ügynökök tevékenységét gyakran az idézett mondat szellemében végzik. A mint említettem, még kisvárosokban is nagyon számosan létezõ hitelbankok közvetítõként mûködnek, 8-9 5-os kamatlábra adnak kölcsönt, melyet további díjakkal 10-11%-nyira húznak föl, és olyan garanciákat követelnek, hogy semmiféle kockázatuk nincs, míg maguk csak 5-6%-ot fizetnek kamatként. Épp ilyen egészségtelen viszonyokat hoztak létre a zsidók a kereskedelemben, ahol nagyon gyakoriak a csõdök, és a csaló csõdök egyáltalán nem kivételek.

Az ítéletek tanulmányozása mutatja, hogy sokféle bûntényt gyakrabban követnek el zsidók, mint lengyelek, pl. uzsora, csalás, orgazdaság, lólopás, tartásdíjfizetés megtagadása, hamispénz nyomása és forgalmazása, vesztegetés és korrupció, hamis csõd, stb...

## 4. A zsidók politikai céljai és viselkedése.

Beolvadás, mint a zsidó politika alapja.

A zsidók politikai viselkedése teljes mértékben idegenségük érzésétõl függ és érdekeik védelmétõl. A politikában sem megosztottabbak mint szakmailag. Régebben, tíz-húsz éve a galiciai tömegek éppen úgy, mint a királyságban élõk, közömbösek voltak a nemzeti politika kérdései iránt, az úgynevezett beolvasztók befolyása alatt álltak, azaz a zsidó intelligencia olyan csoportjai befolyása alatt, melyek, részben saját érdek nélkül részben meggyõzõdésbõl, részben, hogy jelentõséget szerezzenek maguknak az országban, barátságos kapcsolatra törekedett politikai körökkel, elismerve a zsidók politikai és gazdasági szolidaritását a lengyel néppel, és kész voltak egy bizonyos pontig arra, hogy együtt foglaljanak helyet a lengyel ellenzékkel az osztrák és orosz kormányban. Ezek a beolvadók vezették az izraelita közösségeket a kahalokban, és Galiciában mandátumokat szereztek a bécsi parlamentbe és a lembergibe, helyet foglaltak a kereskedelmi kamarában, és más társadalmi intézményekben is volt befolyásuk.

Nacionalizmus.

Az elsõ oroszországi forradalom lés a bécsi parlament általános választójogi törvényének az volt a hatása, hogy a nemzeti irányzatok, melyek lassan fejlõdtek, nyitott ellentétre találtak a beolvadókkal, és hamarosan uralkodók lettek, így a múlt politikai szervezõi elvesztették befolyásukat, és legalábbis ideiglenesen, a zsidó lengyelek, vagy zsidó vallású lengyelek elhanyagolhatóan kis számúvá váltak.

A litvákok.

Eltekintve a nyugatról jövõ határozott cionista irányzattól, a zsidók politikai fejlõdésében

jelentõs szerepet játszottak a litvákok, a nyugatoroszországi területekrõl jövõ zsidók, akik 1890 után kezdtek Lengyelországba bevándorolni, vagy közvetlenül a nyugatoroszországi területekrõl, vagy Oroszországból, ahonnan kiutasították õket. Ezek a litvákok teljesen idegenként viselkedtek, Lengyelországban zsidó sajtót alapítottak, és õk voltak a zsidó nemzeti mozgalom fõ képviselõi. Brutális, agresszív tevékenységük miatt megnyerték maguknak a helyi zsidók tömegeit.

A litvákok nyelve a németes zsidó tájszólás, de maguk között oroszul beszéltek és nem lengyelül; kulturális és politikai céljaikban is nagyon ellenségesen viselkedtek, támogatva Oroszország állami egységét, mely fontosnak tûnt a zsidók jóléte szempontjából, és ez nyilvánvalóan rendkívül gusztustalan volt a lengyelek szemében.

A zsidók radikalizmusa.

A zsidók másik politikai irányzata radikalizmusuk, a szocialista forradalom határait súrolva. Ez forró temperamentumuk, valamint analitikus és kritikus beállítottságuk eredménye. Ma minden politikai tevékenységük többé-kevésbé radikális. Eltekintve a demokratikus és haladó hivatalos cionizmustól, Lengyelországban létezik a cionista demokratikus párt és a cionista szocialista párt (Poale Zion). Van egy ultraradikális néppártjuk és a zsidó szocialista párt, a "Bund", mely nemzetközi irányzatú. hasonló politikai szervezetek mûködnek Galíciában és Litvániában.

A zsidók befolyása a lengyel politikai körökre.

A zsidók aktivitása olyan erõs, hogy beoltja radikalizmusával a lengyel és orosz népet is, sõt elárasztja õket. Jól ismert, hogy a nemzetközi szocializmust zsidók hozták létre, s õk annak a leglelkesebb terjesztõi. Nemcsak hogy jól ismert szerepük a bolsevista forradalom szellemi kivitelezésében (1919 elején a bolsevista Oroszország magasabb állásainak 80%-át zsidók foglalták el, többségük kitalált szláv nevek mögé rejtõzve.), de elég kimutatni, hogy, hogy a zsidók befolyása uralkodó a lengyel és a litván szociáldemokrata pártokban, és nagyon hangos volt a lengyel szocialista párt mindkét szárnyában és a galiciai hasonló szervezetekben. A Visztulai forradalmi mozgalmakban 1905 és 1906-ban vezetõ szerepük volt, és ez a mozgalom komolyan veszélyeztette Lengyelország iparát, azt a csõd szélére húzta, és a lengyel dolgozókat kiszolgáltatta az oroszországi kormány véres bosszújának. Megdöbbentõ tény, hogy amíg politikai terveiket nemzeti szelleme burkolták, ugyanakkor lelkesen fejlesztették nemzetközi és forradalmi uszításukat más rétegekben, hogy szítsák a belsõ ellentéteket azokban az országokban, melyekben menedéket találtak.

## 5. A zsidók a gazdasági és politikai életben a háború alatt.

A zsidók és a háború.

Külön fejezetet kell szenteljünk a zsidók szerepének az ország gazdasági és politikai létében a háború alatt. Rendkívül merész és aktív üzletileg, így nagymértékben nyerészkedtek minden ország hadiszállításainál, ahol résztvettek az ilyen üzletekben. Így nyilvánvaló, hogy a lengyel népesség körében a zsidók gazdasági túlsúlyukkal a legnagyobb hasznot húztak a háborúból.

A zsidók Ausztria-Magyarország háborús gazdaságában.

Különösen meg kell említeni a zsidók szerepét Ausztria-Magyarország háborús gazdaságában, azaz Galiciában, és a Lengyel Királyság azon részeiben, melyek 1915 után osztrák megszállás alatt maradtak. A német példát követve Ausztria központi raktárak sorát állította föl, hogy az élelmiszerek és más cikkek elõállítását szabályozza. Ezeknek a raktáraknak vezetésében, melyek a legkevésbé kielégítõ módon voltak megszervezve, a zsidók döntõ szerepet játszottak. Ugyanez volt a helyzet a katonai felügyelõségeken és a királyság déli területeinek hadi szervezésében. Maximális árakat vezettek be, de amíg a vidék termékeire kevés igény volt, az ipari termékek ára vagy nagyon magas volt, vagy ezek a termékek nem voltak kaphatók. Az árak emelkedése másfelõl a spekuláció és a cserekereskedelem eredménye volt. És itt is, mint annyiszor, hogy emelhessék az árakat, a kereskedõk eltüntettek dolgokat a piacról, és titkos raktárakban tárolták azokat.

A zsidók egyik kedvenc mûvelete volt az élelmiszerek törvénytelen exportja Németországba nagy mennyiségben, nagyon káros a lakosságra nézve, amelynek a hatóságoknak és a hadseregnek való beszolgáltatás miatt nagyon kicsik voltak a készletei.

Könnyen elképzelhetõ, hogy ilyen körülmények között milyen nagy volt az ügynökök és spekulálók esélye, hogy a meg nem fékezett katonaság fedezésével, tekintve az osztrák igazgatás közmondásos nemtörõdömségét és az közismert zsidó szolidaritást. Az egész háborús idõszak nem volt más, mint visszaélések, csalások és támadások sorozata a nép és az állam jóléti szervei ellen.

A zsidók politikai álláspontja.

Nem csekély módon érezte a lengyel lakosság a zsidók politikai tevékenységét. A zsidók nagy része hû volt a központi hatalmakhoz, mind az említett, mind az elfoglalt területeken. Ez részükrõl természetes, és illik rendkívül jól fejlett önmegtartó ösztönükhöz. De õk ennél sokkal tovább mentek; elõre látva Németország gyõzelmét, és abban briliáns jövõt jósolva maguk számára, a zsidók minden alkalommal feltûnõen kimutatták heves hazafiasságukat és határtalan odaadásukat a központi hatalmak irányában. Fölajánlották szolgálataikat ezek katonai szerveinek ügynökökként, gátlástalan módon gyûjtötték nekik a fémeket, élelmiszert, stb.., és tárgyalásokat rendeztek, a cenzori hivatalnak tettek szívességeket, politikai és katonai kémkedést folytattak. Könyvek és szórólapok százaiban, cikkek ezreiben jelentkeztek a németesítés úttörõiként politikai, gazdasági és kulturális téren, utalva dialektusukra, és fölajánlva a németeknek és osztrákoknak segítségüket Lengyelország, Litvánia és Ukrajna kifosztásánál. (Megjegyzés: különösen Fr. Oppenheimer, Max Rosenfeld, Mathias Mieses, Davis Trietsch, S. M. Melamed, M. J. Bodmer, I. Kreppel, R. Kittel, F. Perles kiadványaira utalunk itt, és egy közös mûre "Ostjuden" cím alatt, melyet a Süddeutsche Monatshefte 1916-ban adott ki.)

Följelentések és a zsidó katonai szolgálat.

Továbbá nyilvánosan vádolták a lengyeleket az újságokban, szidalmazva õket hiányzó osztrák hazafiasságuk miatt, és névtelen levelekben rágalmaztak ismert embereket a katonai hatóságok elõtt, az egész országot vitákba keverve, és emberek százait és ezreit idézték meg miattuk, ítéltek el és végeztek ki. Nagy hazafias lelkesedésük mellett sajátmagukat megpróbálták csalásokkal megkímélni a hadba vonulás fáradalmaitól, vagy a hátországban vállaltak hadi szolgálatot, ahol gyakran volt lehetõségük illegális pénzszerzésre. Mindez nyilvánvalóan a keresztény lakosság hátrányára történt, akiket

ennek következtében nagyobb számban hívtak be katonai szolgálatra, és nagyobb számban estek el. Mindez sokkal nagyobb elkeseredésre vezetett a lengyel lakosság körében a zsidókkal szemben.

A zsidók és a lengyel állam.

A lengyel állam megalapítása a zsidók többségében hûvös, passzív és közömbös fogadtatásra talált; kis részük elégedettséget fejezett ki és készségét nyilvános szereplésre, míg nagyon jelentõs részük, akiknek rendkívül radikális társadalmi álláspontja volt, politikailag aktívak és jól szervezettek voltak (itt a legfontosabb szervezetekrõl van szó, a Bund, Poale-Zion a Királyság és Litvánia szociáldemokráciájáról, a néppártról), nem szûnt meg ellenségességét sõt gyûlöletét kimutatni újságokban, találkozókon, fölvonulásokon a lengyel hadsereg ellen, a lengyel fehér sas, az állam szimbóluma, sõt maga az állam ellen is. Voltak esetek, amikor lengyel katonákat támadtak meg, és megpróbálták erõszakkal lefegyverezni õket. Ezek fõleg a Királyságban fordultak elõ; de a hatóságok Galiciában is fölfedeztek 1919-ben Krakkóban egy zsidó összeesküvést, egy titkos katonai egyesületet, melynek valószínûleg vidéken is voltak ágai.

A bolsevista vagy kommunista agitációt Lengyelországban is kizárólag zsidók vezették, részben Oroszországból bevándorolt zsidók, részben helyi zsidók, ami látható a bebörtönzött emberek listáin és az újságok jelentéseibõl. Szerencsére a zsidók ellenséges viselkedése, mely napról napra rosszabb lett a háború alatt, fölébresztette a lengyel társadalom minden rétegét olyan mértékig, hogy cselekvésüknek nincs visszhangja, és a lengyel munkást nem tudják fölheccelni a lengyel állam és más társadalmi osztályok ellen.

Zsidó lengyelellenesség.

Mindenféleképpen több igazság van a zsidó lengyelellenességben, mint a lengyel antiszemitizmusban, amely nem támadó mozgalom, mely állandó bûnöket eredményez, csak pszichikai reakció arra, hogy mennyi kárt szenvedett tõlük a lengyel állam.

Napjainkban a zsidók és lengyelek közti viszonyról beszélni nem idõszerû, mégsem hisszük, hogy pesszimistának kellene lennünk a két társadalom jövõjérõl beszélünk. A nemzeti mozgalomtól eltekintve nagy befolyása volt a viszonyra a háború egészségtelen légkörének, különösen a kifejezett németbarátság, és az annál is egészségtelenebb bolsevista ragály.

Békében a zsidók gyorsan barátai lesznek az erõs lengyel államnak, ahol helyzetük lényegesen kedvezõbb, mint Oroszországban, és mivel józan nép, akik a dolgokat gyakorlati szempontok szerint nézik. A jövõben jó viszony garanciáját abban lehet látni, hogy a lengyelek nem hagyták magukat uszítani vagy felheccelni a zsidók idõszerûtlen arcátlansága ellenére sem, és megõrizték józanságukat.

## 6. Az úgynevezett pogromok kérdése Galiciában.

Ausztria 1918-as összeomlásakor bosszantó események következtek be Galiciában, melyeket a sajtó nagy zsidó pogromokként írt le. Néhányan ebbõl olyan következtetést vontak le, hogy a lengyelek nem alkalmasak önálló állami létre, ha ebben az elsõ lépésük a fajgyûlölet kitörése.

Mi történt a valóságban?

A lengyelek és a zsidó pogromok.

Kétségtelen, hogy az elsõ oroszországi forradalom óta a zsidók elrontották viszonyukat a lengyelekkel, mely különösen a háború idején rosszabbodott. De a hatalmas keserûség nem okozta volna, hogy a lengyelek elveszítsék önuralmukat. Igazságérzetük és emberi érzéseik sem engedik meg a pogromszerû jelenségeket, erre a legjobb bizonyíték, hogy Lengyelországban alig volt pogrom vagy kilengés. Oroszországban 1905-ben a Kongresszusi Lengyelország keleti tartományaiban kb. 690 pogrom volt, míg a Királyságban kb. 5, melyeket orosz hatásra szerveztek, különösen katonák, míg Galiciában abban az idõszakban egy pogrom sem volt. Érdemes kimutatni, hogy Lengyelországban egyetlen nagyobb pogrom volt, melyet Siedlceben az orosz hatóságok szerveztek, és amelynek során csak 145 zsidó vesztette életét, és nem hatezer, azaz a zsidó lakosság fele, ahogy errõl zsidó újságírók számoltak be ("Die Judenpogrome in Russland", kiadta a londoni cionista alap Lipcsében 1910-ben, 2 kötet, és Abraham Grünberg: "Ein jüdisch-polnisch-russisches Jubileum. Der grosse Pogrom von Siedlce im Jahre 1906" Prága, 1916). Ez a pogrom kisméretû volt, hála a lengyel papság és a lakosság erélyes közbelépésének, aminek során néhány lengyel életét vesztette. A galiciai zsidóság ismert képviselõi nyilvánosan elmondták, hogy a pogromot egyetlen esetben sem a lengyel lakosság indította vagy hajtotta végre. A Fehér Ruténiai és Ukrajnai pogromoknál gyakran adtak lengyelek zsidóknak menedéket otthonaikban.

Túlzások a pogromok leírásában.

Az elõzõekben említett eseményekrõl szóló hírek rendkívül túlzóak két okból: 1. az újságírók, különösen a zsidó újságírók természetes hajlama túlzásokra; 2. Jól megtervezett zsidó módszer hatalmas ricsaj keltésére, hogy védekezzenek küszöbön álló károk ellen. Többször megfigyelhetõ volt, hogy zsidó újságok Lengyelországban kötelességüknek vélték nyilvánvaló hazugságok fölerõsítését. A hamis jelentések között volt a lengyel rendõrség vádolása azzal, hogy részt vett a rablásokban, jelentés zsidók haláláról Brzeskoban, ahol pedig semmi bajuk nem történt, az elképzelt Poseni pogromról jelenteni, ahol németek és lengyelek harcoltak az utcán és egy zsidó megsérült, végül egy ismert zsidó gyanús levelének közlése: Tobias Aszkenazy Lwówból (Lembergbõl) 1919 januárjában történt pogromokról számol be. A külföldi sajtó nem jelentett ezekrõl semmit.

A gondok tényleges oka.

Ezeknek az eseményeknek a leírása azért hibás, mert a zsidókat mint kegyetlenül és embertelenül üldözött fajt mutatja be, melynek semmiféle oka nincs, kizárólag faji ellenségeskedés. A zsidók általában képtelenek a legcsekélyebb önkritikára is, és minden más oldalról jövõ kritikát támadásként fognak föl fajukra vagy vallásukra. A jelentések soha nem említették az önfeláldozó védelmet, melyben a helyi rendõrség részesítette a zsidókat; másfelõl fáradhatatlanul gyalázzák a lengyel papságot, hogy nem védi õket elég nagy energiával. Itt megemlítjük, hogy a háború alatt a hatóságok és a közvélemény keményen elítélte a zsidók uzsoráját kereskedelmük során, de csak kevés rabbi vallotta be a dolgot, és akkor is csak nagyon gyengén és hatástalanul szóltak.

A zsidók politikai iránya lengyelellenes kampányukban.

Hangsúlyozni kell, hogy a zsidók nem ricsajoztak annyit a zsidóellenes akciókról, melyek ugyanebben az idõben történtek cseh, magyar, dél-szlavóniai és ukrán területeken, amely azt a feltételezést engedi meg, hogy azért ricsajoztak annyit a lengyelországi események miatt, hogy Lengyelországot antipatikussá tegyék a civilizált országok elõtt és ennek alapján további politikai követeléseket támaszthassanak Lengyelország ellen.

Ha figyelembe vesszük az elõzményeket és a körülményeket, melyek során a kihágások történtek, meg lehetünk lepõdve, hogy a kihágások nem nagyobb mértékûek voltak és olyan hamar elültek.

Nem pogromok, hanem kilengések.

Galiciában nem voltak pogromok, azaz rendszeresen szervezett kihágások és rablások, melyeket közömbös vagy akár segítõ rendõrség elõtt vittek véghez, mint Oroszországban; itt viszonylag jelentéktelen kihágások voltak, melyek gyakran nagyon hirtelen törtek ki.

Általános nyomor.

Lengyelországban és fõleg Galiciában 4 1/2 évi háború után nagy nyomor volt, a legszükségesebb dolgok is hiányoztak, mindez a szörnyû spekuláció és a pénz elértéktelenedésének volt a következménye.

Vad leszerelés.

A hadsereg szétesése és Ausztria-Magyarország politikai összeomlása olyan hirtelen és alapos volt, hogy egy darabig teljes volt a káosz az országban, és hiányzott a fegyveres erõ és a végrehajtó hatalom.

A leszerelés szervezetlen módon történt, katonák százezrei siettek haza vonaton és más közlekedési eszközön, minden irányba és teljes rendezetlenségben.

A hadifoglyok spontán visszatérése.

Ugyanakkor számtalan német és osztrák hadifogoly indult haza Oroszországból, míg ezzel egyidõben számtalan orosz hadifogoly indult haza a központi hatalmak hadifogolytáboraiból. Néhány hétre Lengyelország a nemzetek átutazásának színtere lett. Ezek az éhes és fázó tömegek loptak és raboltak, míg, mint ilyenkor szokásos, mindenféle huligán és osztrák szökevények már 1918 tavasza óta fegyveresen rejtõzködtek az erdõkben "zöld brigádok" néven, és ezek a külvárosokat és a vidéket terrorizálták.

Nem tettek különbséget zsidók és keresztények között.

Vendéglõket, melyekben alkohol volt, fosztottak ki, élelmiszer és ruhaüzleteket, katonai raktárakat, és néha lakóházakat is, nemcsak a gazdagok házait, hanem parasztokét, papokét, stb.. is. Nem tettek kivételt keresztény és zsidó között; még szövetkezeti üzleteket is, ahol élelmiszer volt, kifosztottak, pl. Jaworznoban Krakkó mellett. Mivel a lengyel városokban, fõleg a kisebbekben a kereskedelem 90%-a zsidó kézben van, természetesen itt zsidók voltak a fõ vesztesek. Az elrejtett élelmiszer és ruhák utáni kutatás során (melyek létezését a hivatalos vizsgálat többször megerõsítette), gyakran megtörtént, hogy zsidók házai voltak az áldozatok. (Megjegyzés: Itt meg kell állapítani, hogy Varsóban 1919 márciusáig a lengyel hatóságok 255 titkos raktárat találtak, melyekbõl 218 zsidóké

volt.)

Fõleg anyagi veszteség; ritkán halálesetek.

A veszteségek elsõsorban anyagi természetûek voltak; haláleset ritkán fordult elõ, amikor a zsidók fegyveresen védekeztek a felfegyverzett rablókkal szemben. Noha kevés haláleset történt, zsidó vagy keresztény, legtöbbször rendõrök haltak meg a rablókkal való harcban.

Az új lengyel hatóságok akciója.

A gyorsan megszervezett lengyel hatóságok energikusan láttak hozzá a rendteremtéshez, és befolyásos nagybirtokosok, a katolikus papság és a gyorsan megszervezett rendõrség segített nekik ebben, valamint önkéntes polgárõrség, a hadiállapot kihirdetése is sokat segített. Az akciók eredményeképpen az ország gyorsan békés arcot öltött magára, amit a zsidó sajtó is elismert, és köszönetet mondtak a lengyel hatóságoknak. Ezeket a zavargásokat nem lehetett elõre látni, mert váratlanul törtek ki a politikai változások mezsgyéjén.

Áttekintés.

A vad leszerelést, az országos rombolást, az éhenhaló tömegeket, a nyugtalanság folytonos veszélyét, a nagyszámú munkanélkülit, a bolsevista agitációs kísérleteket és a martalócok fosztogatását szem elõtt tartva megállapíthatjuk, hogy a lengyel állam létrejöttekor tanúságát adta fegyelemtartási képességének, civilizáltságának és szervezõképességének, biztosan inkább dicséretet érdemelve, mint barbár pogromok miatt való gyalázást.

A lwówi zavargások (Lemberg).

Különös figyelmet kell szentelni a Lwówi pogromnak, melynek jelentõségét annyira eltúlozta a nyugateurópai sajtó. November 1-jétõl 22-ig Lwówban nagyon komoly harcok folytak ukránok és lengyelek között.

A zsidó mint harci csoport.

Míg a zsidók nagy része eddig a lengyeleket támogatta politikailag, egy részük most semlegesnek nyilvánította magát, egy másik részük nyíltan az ukránokat támogatta, és a lengyelek ellen harcolt.

A zavargások részletei.

Mielõtt kiûzték volna õket a városból, az ukránok több száz bûnözõt szabadon engedtek a börtönbõl, akik a város és a külvárosok éhes csõcselékével és sok katonaszökevénnyel együtt rabolni és gyilkolni kezdtek a zsidó negyedben, kihasználva a pillanatnyi anarchiát, mely az utolsó utcai harcokat követte, mely az ukránokat ki akarta ûzni a városból. Kb. 50 házat gyújtottak föl, nem 300-at, ahogy a zsidó újságok írták! Az sem igaz, hogy a zsinagógába zárt zsidókra rágyújtották volna a zsinagógát, és ezek ott égtek volna. Keresztény üzleteket is kiraboltak.

A lengyel hatóságok reakciója.

A haditörvénykezés értelmében 48 órán belül a zavargások kirobbanása után több mint ezer embert fogtak el és egy és kétszáz közöttit azonnal agyonlõttek. A lengyel hatóságok ezután kivizsgáló bizottságot alakítottak, melyben keresztények és zsidók is voltak, hogy jelentsenek az ügyrõl. Ez a bizottság megállapította, hogy gyakorlatilag lehetetlen lett volna megfékezni a csõcseléket, mert nem volt olyan irányítás a helyszínen, mely a város biztonságáért felelõs lett volna, melynek helyzete még nem volt biztosítva.

A halottak és sebesültek száma Lwówban összesen 3 ezer volt, ebbõl csak 262, azaz 12% volt zsidó, noha a zsidók a város lakosságának 30%-át teszik ki. A zsidó bizottság csak 73 megölt zsidót azonosított.

A zsidó sajtó azokat a zsidókat is az áldozatok közé számította, akik természetes halállal haltak meg a harcok ideje alatt, és nem tudták eltemetni õket, mert a zsidó temetõ le volt zárva. Viszonylag nagyszámú ilyen eset volt, mert a városban éppen influenzajárvány volt.

A nyugateurópai keresztény újságírók véleménye.

Meg kell még állapítani, hogy a nagyszámú idegen keresztény újságíró közül, akik röviddel a kilengések után jöttek Lengyelországba azok vizsgálatára, egyetlen egy sem nyilvánította a lengyel népet vagy a lengyel kormányt hibásnak. A lengyelországi zsidók értelmesebbjei hamarosan belátták, hogy ilyen vad és alaptalan támadásoknak a lengyel nemzet ellen rossz hatása lesz a lengyelek és zsidók egymás mellet élésére, és ezért lépéseket tettek arra, hogy megállítsák a zsidó sajtó lengyel-ellenes kampányát.

## III. - A zsidók jövõbeli helyzete Lengyelországban

## 1. A zsidók politikai céljai.

Zsidók a politikai életben.

Mindig és mindenütt, mivel "diaszpórájuk" vendégeknek tekintette õket, hogy úgy mondjuk: ügyelt elkülönülésükre, valójában csak fél-állampolgárok voltak, noha gyakran kivételezettek. A 19. század második felében minden európai államban megkapták a teljes állampolgári jogokat és a részvétel lehetõségét a közéletben a többi polgár szintjén, kivéve Oroszországban, és eddig még sehol sem akarták a külön népként való elismerést.

A zsidók jelenlegi politikai céljai.

Jelenleg nemcsak Palesztinában alkarnak zsidó államot alakítani, mely nemzetközi ellenõrzés alatt kell hogy legyen (a cionisták programja), de emellett: 1. teljes állampolgári jogokat, mely megegyezik a többi polgárok jogaival, és emellett 2. külön jogokat nemzeti kisebbségként, saját önkormányzattal, a zsidó nyelv elismerésével a közélet minden területén, következésképpen az államirányításban is, az iskolákban a törvényszékeken, a parlamentben és a hadseregben. Alapjában minden Lengyelországi zsidó párt elfogadta ezt a közös politikai és nemzeti programot.

Nemzeti autonómia.

A zsidó nemzeti autonómiának e szerint a program szerint a zsidó nemzeti közösségre kell alapulni, a helyi szervezetekre és egy országosra, mely a zsidó nemzeti tanácsként mûködik, és döntõ és irányító szerepe van minden kulturális és részben gazdasági kérdésben, tehát adót is szedhet. Minden politikai pártjuk megegyezik abban, hogy saját iskolarendszert akarnak, de szempontjaik különböznek az ott használt nyelvet illetõen, némelyek hébert akarnak, mások lengyelt, ismét mások jiddist. Hasonlóképpen különbségek vannak az elképzelésekben a világi és egyházi iskolák között, és abban, hogy ezeket a lengyel állam fizesse-e, vagy a zsidó nemzeti szervezet. Néhány nemzeti párt népszámlálást akar, és zsidó képviseletet a parlamentben, minden társadalmi szervben, és az állami hivatalokban.

A zsidó követelések jellege.

A zsidók követelései csak számukra alapoznak, és közös érdekeik képviseletére. Nincsenek egy lengyel tartománnyal sem kapcsolatba hozva, de az egész országot átölelik. Ezek a követelések államot akarnak alapítani az államban, idegen zsidó államot a lengyel államon belül, hogy az utóbbi teljes szervezetét átitassák az attól teljesen független zsidó szervezetek, így lehatárolva annak mûködését, azt nem valódi állammá tenni, amely erõteljesen ellenkezik azzal a modern irányzattal, mely szélesíteni és erõsíteni kívánja az állam tevékenységi körét. valósságban a zsidók mindig is külön közösséget formáltak, de most legalizálni akarják elkülönülésüket és biztosítani annak fejlõdését a jövõben. Õk nem csak a lengyel állam állampolgárai akarnak lenni, hanem a zsidó állam állampolgárai is, mely Lengyelországban van.

Ezeknek a követeléseknek, melyek az állam középkori fogalmán alapulnak, semmi közük a jog vagy demokrácia alapjaihoz, és ezek valóra váltása igazságtalan lenne a lengyel néppel szemben és nagyszerûen meghálálná ezek toleranciáját és befogadókészségét a múltban a zsidókkal szemben!

Miért nem egyezhet bele Lengyelország a nemzeti autonómiába.

Lengyelország nem adhatja föl esélyét arra, hogy modern állammá váljon, hasonló módon a többi civilizált államhoz, mely jelenleg létezik, és ezért nem adhat a zsidóknak több jogot, mint más liberális államok adnak a bevándorlóknak, mint az Egyesült Államok, Nagybritannia, Svájc vagy Franciaország, ahol olyan sok bevándorló él. (Megjegyzés: 1910-benn New York államban 1,603,000 zsidó élt 10,647,000 ember között, vagy 16%, tehát több, mint Lengyelországban. Ott is hasonló politikai követeléseket állítanak, mint Lengyelországban? Érdekes lenne megtudni, hogy hogyan fogadnák az ilyen követeléseket New York államban!). Nem várható el, hogy Lengyelország beleegyezzen abba, hogy kísérleti terület legyen feltevésen alapuló elméletekre, melyek csak utópikus képzelgések; ellenkezõleg, úgy kell kezelnie zsidait, mint ahogy azokat más országok kezelik; Lengyelország nem adhat zsidainak különleges jogokat, mert ez valószínûleg erõs zsidó bevándorlásra vezetne, mely nagy veszélyt jelentene a keresztény és a zsidó lakosság életszínvonalára is.

Ebbõl a szempontból Lengyelországnak óvatosabbnak kell lennie, mint más nemzeteknek, mert a zsidóknak megvan dialektusuk, a csonkított német, valamint kulturális és kereskedelmi hagyományaikban mindig is németesítési törekvéseik voltak, másfelõl a litvákok (a Litvániai zsidók) Oroszország és az orosz befolyás lelkes támogatói. Bizonyos körülmények között a zsidó nemzeti autonómia katasztrofális következményeket jelenthet lengyel állam számára.

A nemzeti autonómia veszélye a zsidókra nézve.

Még a zsidók számára is végzetes lehetne nemzeti autonómiájuk. Mivel nem független közösség és gyakorlatilag csak egy társadalmi osztályt képvisel, nem lehet önellátó és függ a környezõ lengyel közösségtõl, melynek száma jóval nagyobb. A zsidó autonómia alkalmazása Lengyelországban növelné a szakadékot lengyelek és zsidók között, és nagymértékben megnehezítené megélhetésüket.

Az állampolgári jogok és a szabad letelepedés Németországban és Oroszországban fontosabb a zsidóknak.

Mindenek elõtt a zsidóknak más és alapvetõbb szabadságjogok kellenek, melyek sokkal fontosabbak, mint a Lengyelországi autonómia. Meg kéne nekik engedni a bevándorlást Németországba, ugyanolyan korlátozások és elvek mellett, mint Nagybritanniába. Aztán, az alkotmányos Oroszországnak meg kellene adnia nekik a teljes állampolgársági jogokat, a szabad költözést, és a tetszõleges költözés jogát az egész országban, az Európai és Ázsiai részen egyaránt. Ilyen követeléseket nemcsak Lengyelország, de az egész civilizált világ támogatna.

A nehézség, ha a zsidóknak, mint nemzeti kisebbségnek külön jogokat adnak.

Ha a zsidók Lengyelországban a nemzeti kisebbség különleges jogait megkapnák, ezt a lengyelek kétszínû barátságtalan cselekedetnek tekintenék, ha ezt olyan államok javasolnák, melyekben a zsidóknak nincs ilyen kiváltságuk. Föltehetõ, hogy ilyen követeléseket nem mózesvallásúak fogják elõhozni a konferencián, mert ez kétségbe vonná hazafiasságukat.

Szem elõtt kell tartanunk, hogy a zsidók Lengyelországban, mint mindegyik más liberális országban teljes autonómiát élveznek vallási, jótékonysági és iskolázási téren. Egyházközségük támogatja a zsinagógákat, imaházakat, temetõket és iskolákat, az általános és szakiskolákat, és kórházakat; gazdag jótékonysági és kulturális alapítványaik és saját múzeumaik is vannak. Minden lehetõségük és szabadságuk megvan saját politikai, kulturális és gazdasági szervezetek alakítására, egy szóval nagyon nagymértékben maguk istápolhatják saját kultúrájukat és nemzetiségüket. Senki sem akarja ezeket a jogokat elvenni tõlük, de senki sem akarja még tovább növelni jogaikat.

Jogegyenlõség a zsidóknak Lengyelországban.

Galiciában 1868 óta teljes állampolgári jogokat élveznek, nemcsak elméletben, hanem a mindennapi gyakorlatban. Galiciában az állami tisztviselõk 13%-a, az állami irodák alkalmazottainak 12.8%-a, a vasúti és szállítási alkalmazottak 10 %-a, az irodai segédszemélyzet 6.2%-a zsidókból állt 1900-ban, nem is említve az olyan zsidókat, akik keresztény vallásúak. A középosztálybeli iskolákban 22%-nyi a zsidó, kétszer annyi, mint keresztény, ha számarányukat tekintjük; a fõiskolákban 23% a zsidók aránya, a Lembergi parlamentben 1914-ben négy zsidó képviselõ volt a bécsiben tíz.

Oroszországban másképp nézett ki a dolog, de itt a lengyelek nem vettek részt a kormányban, és maguknak sem voltak meg a kellõ politikai jogaik. A lengyel állam meg szándékozik adni a zsidóknak a teljes állampolgári jogokat és a teljes jogegyenlõséget. valójában a zsidóknak ez már ma birtokukban van és szó sincs faji vagy vallási üldözésrõl. De a jogegyenlõség nem jelentheti a minden intézményben való arányos alkalmazást,

ahogy ezt a galiciai zsidók szervezetei követelik. Ez egyfajta nemzetiségi képviseletet jelentene, mely aztán a teljes nemzeti autonómiához vezetne. Az arányos szavazati szám, mely a parlamenti szavazásokon érvényes, nem tekinthetõ példa értékûnek ebben az esetben. Noha ez az arányos szavazati rendszer eredményeképpen a zsidóknak megvan a képviseletük a parlamentben, ennek célja nem a nemzeti kisebbségek védelme, hanem csak a politikaiaké.

A varsói parlamentben jelenleg 15 zsidó képviselõ van, akik négy pártot képviselnek. Több képviselõjük lehetne, ha nem lennének sok kis pártra osztva. (Varsóban 8 zsidó lista van, Krakkóban négy).

A teljes jogegyenlõség fejében, melyet Lengyelország megadott a zsidóknak, teljes politikai lojalitást kell követelnünk, a lengyel nyelv megfelelõ szintû ismeretét és elfogadását; a törvények szigorú betartását, és minden állampolgári kötelességnek eleget kell tenni. Azok, akik nem kívánnak ezeknek eleget tenni, azokat idegennek kell tekinteni, és ennek megfelelõen kezelni õket.

## 2. Gazdasági viszonyok.

Túl sok a zsidó Lengyelországban.

Az a kemény küzdelem, melyet a zsidók többsége vív Lengyelországban, nagyon egyoldalú és korlátozott foglalkozásuk miatt van, és bebizonyítja, hogy számuk ott túl nagy, egyértelmû minden zsidó tudós és szakember szerint, akik vizsgálták életkörülményeiket. Egyetlen ország sem képes megélhetést nyújtani akkor, ha lakóinak egy nyolcada csakis kiskereskedelembõl kíván megélni. A lengyel zsidók közti nagy kivándorlás, különösen a múlt század végén bizonyítja, hogy nem hajlandók más foglalkozást választani, mert rendkívül konzervatív faj.

Tûrhetetlen a kereskedelem zsidó monopóliuma.

Az örök zsidó kereskedelmi monopólium miatt szükségszerûen konfliktus jött létre a helyi keresztény lakossággal a kereskedelem miatt, ahogy a lengyelek száma nõtt, és Oroszországban az utóbbiak miatt nem dolgozhatott egyetlen hivatalos szakmába sem. Valóban szellemi fogyatékosságot jelentene, ha a lengyel lakosság nem mutatna kedvet vagy képességet a kereskedelemre, és nem akarná megélhetését vagy gazdasági helyzetét földjavítani egyéni vagy szövetkezeti kereskedelemmel.

Természetes evolúció a lengyel kereskedelem és ipar fejlõdéséhez vezet.

A lengyel nép nem folytathatja örökké életét úgy, hogy csendesen figyelje környezetét, ahogy azok elfoglalnak bizonyos állásokat elõle, mintha ez nekik túl drága lenne, mára már fölismerték ezt, tudják, hogy ez hosszú távon függõségbe hozná õket az idegen elemtõl, gazdaságilag és politikailag pedig megnyomorítaná õket. Nem is olyan régen lettek erre figyelmesek és azóta lépéseket tettek ennek megoldására. Ezért az eredmények ma még nem túl jelentõsek, de minden elfogulatlan elme könnyen megértheti, még ha újonc is a vetélkedésben, és más gazdasági és társadalmi környezethez szokott, mint ami Lengyelországban vagy Oroszországban van, hogy ezeket a törekvéseket folytatni kell, és hangsúlyozni kell õket, mert ezek elkerülhetetlen vonásai egy egészséges társadalmi

fejlõdésnek.

A lengyel népet visszavetették társadalmi fejlõdésében. Az ipar lassan fejlõdött, mert nem volt nemzeti kormány, és ezért támogatás sem. A lengyel mezõgazdaság,kivéve a poroszországi Lengyelországot, túlzsúfolt volt, mert a megmûvelt terület egységére 2-3-szor annyi ember jutott, mint Angliában, Franciaországban, Dániában vagy Németországban. A gyorsan fejlõdõ parasztság másféle foglalkozások után kellett hogy nézzen. Ezt nagyon nagymérvû kivándorláshoz vezetett, évi 3/4 milliónyihoz az év bizonyos szakaszaiban; kb évente 450 ezer ember keresett a német mezõgazdaságban és iparban munkát, és kb 180 ezer az Egyesült Államokba vándorolt ki.

Lengyelországban nehezek az életviszonyok.

Fokozatosan sok ember telepedett meg a lengyel városokban, ahol a zsidókkal kellett konkurálniuk. Életük vitele nagyon nehéz volt. Valóban sajnálatos, hogy az életért folytatott harc olyan nehéz Lengyelországban a nagy népsûrûség és a természetellenes életfeltételek miatt.

Szövetkezeti mozgalom.

A lengyelországi zsidók nagy ellensége, mint a kereskedõké mindenütt a világon a parasztok és más fogyasztók szövetkezeti mozgalma, mely korunkban nagyot fejlõdött a kis hitelek és kiskereskedelem terén, élelmiszeripari cikkekkel és mezõgazdasági cikkekkel foglalkozva. Parasztoknak való vendégfogadók, melyeket keresztények tartanak fönt, szintén kezdenek szaporodni, és bizonyos megyékben komoly kezdeményezések vannak a tej és állatkereskedelemben, melyet lengyelek végeznek. Ez a kezdeményezés csökkenti a közvetítõk számát, másfelõl megnyitja a keresztény közvetítõk elõtt a piacot. Tagadhatatlan, hogy ez a törekvés annak társadalmi és gazdasági vetületeivel a zsidók visszaszorítását eredményezi, és ennélfogva õk ellene vannak, de elkerülhetetlen. Egyvalami biztos, hogy a lengyeleknek ez a konkurenciája a zsidókkal szemben nemcsak törvényes, de erkölcsileg is elfogadható.

Továbbá napjainkban elképzelhetetlen, hogy a nép vagy a kormány ne támogassa ezeket a modern gazdasági egyesületeket, vagy hogy a hatóságok akadályoznák ezt az akciót, mely a társadalmi és gazdasági élet javulását ígéri, noha a zsidók ilyen korlátozásokat szeretnének. Ahogy Lengyelország nem engedhet meg a zsidóknak egy "államot az államban", éppen úgy nem garantálhatja nekik helyzetüket a kereskedelemben és a hitelüzletben, melyet ma elfoglalnak; mert ez saját polgáraink elleni intézkedéseket jelentenem valamiféle feudális államot, de mai körülményeink között teljesen kivitelezhetetlent. Mindez nem tekinthetõ antiszemitizmusnak vagy bojkottnak, ahogy a zsidók nevezik azt általában.

A zsidók gazdasági válsága enyhítésének eszközei. Kivándorlás.

Lehet-e ezt a gazdasági válságot enyhíteni a zsidók számára? Biztosan lehet, és az elsõ helyen a kivándorlást kell megvizsgálnunk, amely már a múlt század végétõl szabályozta a zsidók gazdasági helyzetét Lengyelországban, ahogy ezt bemutattuk a zsidók számával foglalkozó fejezetben. Békeidõkben ez a kivándorlás jelentõs mértékûvé fejlõdhet, mert az életkörülmények Lengyelországban nem lesznek hamarosan rosszabbak. Ezt a kivándorlást nem az Egyesült Államok és Anglia felé kell irányítani, amelyek a háború elõtt a kivándorlás fõ céljai voltak minden kivándorló számára, hanem elsõsorban

Oroszország felé, a hatalmas és gazdag ország felé, majd Németország felé, mely annyira vonzza a zsidókat, akik beszélik a nyelvet,é s végül de nem utolsósorban Palesztinába, ahol fölépíthetik nemzeti államukat nemzeti alapon. 10-20 éven belül a zsidók aránya így Lengyelországban 12-13%-ról 6-7%-ra csökken, gazdasági helyzetük erõsen megjavul, megszûnnek a közvetítõk magas árai és kölcsönös együttmûködésük érezhetõen csökken.

Általános gazdasági fejlõdés az országban.

Ezzel párhuzamosan a zsidók társadalmi válsága csökken a Lengyelországi gazdasági növekedéssel párhuzamosan, és az iparosok, a ipar és a mezõgazdaság tovább fejlõdik. Ez megnöveli a kereskedelem mennyiségét, és ezzel javítja a kereskedõk életlehetõségeit. Ezzel kapcsolatban fontos, hogy a zsidók fölhagyjanak a lengyelek rágalmazásával világszerte, és megszûnjön a lengyelek iránti gyanakvásuk. Saját érdekeiket is szolgálnák ezzel, mert vallási társaik hiteleket adnának Lengyelországnak. Nem kétséges, hogy aki Lengyelországnak árt, természetesen gyengíti jelenlegi helyzetét, akadályozza fejlõdését és ezzel rontja a zsidók helyzetét Lengyelországban, mert ezek a helyi lakosságon keresik meg megélhetésüket, és emiatt függenek annak jólététõl. Csak a zsidóknak segíteni természetesen jótét lenne, de ahhoz túl nagyszámúak, hogy ez a módszer eredményes legyen.

Szükséges a jó viszony a lengyel elemmel.

A lengyelországi zsidók életkörülményeinek ésszerû és állandó javítása nem érhetõ el mesterséges eszközökkel, mint a jótékonykodás. Ellenkezõleg, szükséges, hogy megszûnjön az agitáció érzése és a feszültségek a zsidók és az õket körülvevõ lengyel többség között, a véleménykülönbségek kisimuljanak és végül eltûnjenek. Ilyen körülmények között a normális élet visszatérhet, és a jólét magától megjelenik még az olyan zsidóknál is, akiket eddig nem látogatott meg.